

Jana Kitzlerová: Od slova k revoluci. Poetický svět raného Majakovského prizmatem lingvistické analýzy. Praha: Karolinum, 2014. 124 s. ISBN 978-80-246-2622-2

Nikoleta Mertová

Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove
nikoleta.mertova@unipo.sk

V českej a slovenskej lingvistickej, ale aj v literárnovednej komunite je meno Jany Kitzlerovej pomerne známe, predovšetkým vzhľadom na jej práce, sústredené v špecificky odbornom a úzkom kontexte skúmania obdobia futurizmu a kubofuturizmu či lingvistickej analýzy metaforického potenciálu poetického sveta jedného z najvýznamnejších ruských básnikov dvadsiateho storočia – Vladimira Vladimiroviča Majakovského (1893 – 1930). O tom svedčí aj množstvo jej skorších (2007, 2010, 2011, 2013, 2014), ale aj aktuálnych vedeckých prác (2017, 2018). Napriek tomu, že recenzovaná práca bola vydaná už v roku 2014, považujeme za dôležité na ňu upozorniť práve vzhľadom na fakt, že v českom a slovenskom akademickom prostredí, okrem niekoľkých parciálnych prác, predstavuje jednu z prvých sond, ktoré sa Majakovského dielu komplexnejšie venujú z aspektu lingvistiky.

Celková výskumná orientácia autorky osciluje okolo deskripcie a analýzy revolučného sovietskeho sveta pomocou metafory v básňach Vladimira Vladimiroviča Majakovského, ponímania hesiel spomínaného obdobia v jeho poézii a výtvarnej tvorbe, ale aj kubofuturistických experimentov a princípov futurizmu a kubofuturizmu v poézii raného Vladimira Vladimiroviča Majakovského. Ako uvádza sama autorka, v analýzach sa koncentruje na rané poetické práce Majakovského (do roku 1920) i tvorbu Majakovského plagátov preferovaného obdobia, pričom za dominantné pre pochopenie jeho poetiky považuje práve zámená, metafory a heslá.

Formálne členenie Kitzlerovej monografie je transparentné, recipientovi blízke už od počiatku a uvádza nás do zrejmej problematiky veľmi plynule, špirálovito a spontánne, čo sa odráža aj na tematickom spracovaní tohto diela. V siedmich nosných kapitolách Kitzlerová prezentuje svoje priority – poukázať na úlohu zámen ako prostriedkov lokalizácie Majakovského lyrického subjektu, na pozíciu a špecifickú metafory v systéme výstavby jeho poézie a analyzovať heslá Majakovského výziev, konštatácií, zdravíc, jeho slovesnej a výtvarnej tvorby či odkazu pre budúce generácie v Majakovského poézii. Snáď najrozsiahlejší ponor do sveta ranej Majakovského poézie predstavuje analýza jeho básnickej tvorby a vybraných veršov (*Несколько слов обо мне самом; Кофта фата; Себе, любимому, посвящает эти строки автор; III Интернационал; Наши марши; Владимир Маяковский – Трагедия (Эпизод); Поэт рабочий; Облако в штанах, I; Облако в штанах, II* a mnohých ďalších).

Autorka sa sprvoti venuje charakteristike Majakovského poetiky a jej záujem nie je povrchný – sprevádza nás premyslenou a zámerne volenou žánrovou štruktúrou (tzv. *žáner pochodu*) diel Majakovského, ktorá je bezpochyby – povedané spolu so Subbotinom – lyrická, satirická, monumentálna, elegická (1986). Charakteristiku Majakovského ranej poézie explicitne dopĺňa analýzou verša s atribútmi filmu, grafiky a obrazu, čím posilňuje jeho významovú výraznosť. V obraznosti Majakovského ranej poézie autorka zachytáva isté špecifikum, ktoré sa v Majakovského dielach neustále rozvíja a posúva hranice a silu rytmu. Rytmus je v Majakovského ranej poézii jedným z najvýraznejších významových prvkov – organizuje verš a dodáva mu údernosť a energiu, pričom demonštruje obraz komunikačnej situácie revolučného pochodu. Majakovského teda aj prostredníctvom analýz Kitzlerovej vnímame najmä ako básnika zobrazujúceho revolúciu v tempe, rytme, bohatých obrazoch, významoch a metaforách. Nie nadarmo

je rytmickosť Majakovského verša predurčená skôr recipientom vnímajúcim jeho poéziu sluchom než zrakom.

Primárnym stimulom sa pre výskum ranej Majakovského poézie z lingvistického aspektu stalo práve autorkino vnímanie Majakovského potenciálu – zobrazenia subjektu a objektu prostredníctvom osobných a privlastňovacích zámen, ktorými Majakovský užšie definuje svoje predstavy o *sebe*, o *nich*; svoj vzťah k zobrazovaným entitám a svoj zámer zobrazovania subjektu, ktorý je mnohokrát kritický (v kontradiktorickej relácii *ja – my – oni*). Majakovského *Ja* je jeho lyrickým subjektom, v ktorom sa hľadá a nachádza; prostredníctvom neho cielene buduje svoj poetický svet. Jeho poézia je subjektovo-objektová, pohybuje sa na pomedzí konfrontácie subjektu a objektu a často tvorí dominantu celého textu. Ako uvádza autorka, Majakovský tu cez kategórie *Ja – My* otvára monológ lyrického hrdinu vo výpovedi určenej recipientom (poslucháčom alebo čitateľom), na strane druhej toto *Ja – My* otvára dialóg s „tými druhými“, ktorých vymedzuje len veľmi vzdialene cez reláciu *Ja – Oni*.

Kľúčovou figúrou sa v Majakovského poézii stáva metafora (a aj metafory v metaforách) a ako uvádza Kitzlerová, v rámci analýzy metaforických obrátov sa sústreďuje na metódu metaforickej transferencie (prenosu) a analýzu významu a obsahu metaforických obrátov, ktoré klasifikuje tematicky a sémanticky; vytvára tak istú topografiu Majakovského poetického sveta. Spojením dvoch prístupov chce autorka dosiahnuť omnoho plastickejšiu predstavu o zložitých metaforických konštrukciách, o bohatom poetickom svete Majakovského, výrazne podmienenom autorskou metaforizáciou.

Heslá, ktoré sa podujala autorka analyzovať, sú heslami revolučnej doby, v ktorej Majakovský žil a v ktorej intenzívne tvoril nielen poeticky, ale aj výtvarne. Spätosť slovesnej a výtvarnej sféry Majakovského diela Kitzlerová demonštruje na príkladoch súladu formy, funkcie a obsahu hesiel Majakovského tvorby do roku 1920. Autorka ich klasifikuje so zreteľom na ich úlohu, ktorú zohrali, a ciele, ktoré splnili v poézii a na plagátoch z dielne Majakovského. Ako tvrdí Kitzlerová, zreteľný je aj sémantický aspekt analyzovaných hesiel, vyabstrahovaných z 94 plagátov Majakovského; je možné ich vzhľadom na ich intenciu diferencovať podľa toho, či je ich konštrukcia imperatívna alebo je vyjadrením Majakovského želania.

Osobnosť, akou Majakovský nepochybne bol, nielen vo svojej dobe, ale aj v obdobiach transcendentných jeho pozemskú cestu, sa autorke tohto, síce útleho, ale o to významnejšieho diela podarilo zachytiť aj v takých momentoch, ktoré nám dokážu sprostredkovať jeho jedinečný obraz sveta, prežívanie a interpretáciu doby vo všetkých jej zlomových momentoch.

Literatúra:

KITZLEROVÁ, J. (2007): Лингвистический анализ, орудие интерпретации поэтического текста: Бог в стихах В. В. Маяковского. In: J. Marvan (ed.): *Balto-Slavicum Pragense, Acta Slavica et Baltica*, VII/1. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Filozofická fakulta, s. 91–100.

KITZLEROVÁ, J. (2010): Příspěvek k deskripci funkce zájmen ve verších V. V. Majakovského. In: *Opera Slavica (Slavistické rozhledy)*, XX/20, s. 25–32.

KITZLEROVÁ, J. (2011): K deskripci revolučního světa pomocí metafory v básních V. V. Majakovského (1917–1918). In: K. Kedron – M. Příhoda (eds.): *Etnicita Slovanského areálu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, s. 181–190.

KITZLEROVÁ, J. (2013): К месту лозунгов в поэзии и изобразительном искусстве Маяковского (1917–1918 годов). In: *Anzeiger für Slavische philologie*, XL. Graz: Akademische Druck-u. Verlagsanstalt, s. 51–74.

KITZLEROVÁ, J. (2017): Majakovskij a „byt“: analýza vybraných adjektívnych neologismů a jejich užití v současné ruštině. In: *Studia Slavica*, XXI/2, s. 75–86.

KITZLEROVÁ, J. (2018): Principy futurismu a kubofuturismu v poezii raného Vladimíra Majakovského. In: *Svět literatury: Časopis pro novodobé literatury*, 57, s. 37–48.

СУББОТИН, А. (1986): *Маяковский сквозь призму жанра*. Москва: Советский писатель.